

การพระราชพิธี

บรมราชาภิเศก เสด็จพระราชสมภพแท็ยร

ปีจอโทศกจุลศักราช ๑๒๗๒ พระพุทธศาสนกาล ๒๔๕๓

รัตนโกสินทร ศก ๑๒๙

ในการ ที่ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎ
ราชกุมาร ได้ เสด็จ เถลิงถวัลยราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ เสด็จขึ้นเสด็จ

พระเจ้าอยู่หัว สอนอง พระองค์ สมเด็จพระบรมชนกนาถราช พระบาทสมเด็จพระ

พระปรมาภิไธยมหาจุฬาลงกรณ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่วันเสาร์

ที่ ๒๒ ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๒๙ เวลา ๒ โมง ๒๐ นาที นั้น

พระโอรสองค์โต ทรงมีชื่อได้คำนวณ พระฤกษ์ บรมราชาภิเศก เสด็จ พระ

ราชสมภพแท็ยร ตาม ขัตติยราชประเพณี ขึ้น กราบ บังคมทูลพระกรุณา โดย

กำหนดมหาศุภมพิไชยมงคลฤกษ์ ณวันศุกร์ ที่ ๑๑ พฤศจิกายน รัตน

โกสินทร ศก ๑๒๙ จึง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการ พระราชพิธี

บรมราชาภิเศก เสด็จพระราชสมภพแท็ยร เริ่มตั้งแต่การจากพระสุพรรณบัฏ

แต่ดวง พระชนมพรรษา ดังนี้

๑ วันที่ ๓ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร ศก ๑๒๙ (วัน ๕ ๗ ๑๒ คำ)

เจ้าพนักงานได้จัดการ ที่ พระอุโบสถ วัด พระศรีรัตนศาสดาราม ตั้งโต๊ะ

จำหลัก ปิดทอง บน ชรรมาศน์คีตา นำ มุขบก พระมหามณีนรัตนปฏิมากร
 ตั้งพานทอง ต้องขึ้น ลีวีร์ใหญ่ รองแผ่น พระสุพรรณบัฏ แดแผ่น ทองคำดวง
 พระชนมพรรษาที่จะได้ จาฤกษ์ในวัน รุ่งขึ้น เห็นอิโตะ จำหลัก ปิดทอง นั้น
 แดตั้ง เครื่อง นมัสการ ทองใหญ่ กับ พระแท่นทรงกราบต่อนำ ชรรมาศน์
 คีตา ออกมา แดตั้ง อาสนสงฆ์ข้างผนัง ด้าน เหนือใน พระอุโบสถ ที่ชาดา
 นำ พระอุโบสถ ตั้ง ศาตบุชา เทวดาคู่หนึ่ง

เวลาย่ำค่ำ เศษ โปรดเกล้า ๆ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนส่มมต
 อมรพันธุ์ เสด็จไป ทรงจุดเทียน เครื่อง นมัสการ พระราชาคณะ ๑๐ รูป
 มีพระธรรมเจดีย์ เป็น ประธาน เจริญ พระพุทธรมณฑ์สัตตปริต ไหรบูชา
 เทวดา

วันที่ ๔ พฤศจิกายน วันโกสินทรศก ๑๒๙ (วัน ๖ ๓ ๑๒ ค่ำ)
 เจ้าพนักงานได้ตั้ง บายศรี แก้ว ทอง เงิน สำหรับเวียนเทียน สัมโภช
 แด บายศรี ของ กับ คีรีชะสุกร คู่หนึ่ง สำหรับ บูชาฤกษ์ ตรง ประตู นำ
 พระอุโบสถ ขึ้นไป เวลาเช้า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนส่มมตอมรพันธุ์

• เสด็จ มา ทรง ประเคน อาหาร บิณฑบาตแก่ พระสงฆ์ ครั้น รับ พระราชทาน
 ฉิ้น แด้ว ทรงจุดเทียน เครื่อง นมัสการ ทรงศีล ผู้ที่จะ จาฤกษ์นึ่ง ชาว
 ส่วมเสื่อ ชาวแต่มี่ผาขาว เคียงป่า รับศีลแล้ว เวลาใกล้ พระฤกษ์
 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ที่ได้ ออก พระนามมา แด้ว ทรงจุดเทียนทอง เทียนเงิน
 ที่ โตะ ทอง สำหรับ จาฤกษ์ ซึ่งตั้ง อยู่ นำ อาสนสงฆ์ ตอน ต้น เรียงกัน ๓ โตะ

โตะ สำหรับ จากฤๅ พระสุพรรณบัฏ อยู่ กลาง โตะ สำหรับ จากฤๅ ดวง พระ
 ชนมพรรษา อยู่ ข้างขวา โตะ สำหรับ แกะพระราชดิฎฐจักร อยู่ ข้าง ซ้าย
 ผู้ที่ จะ จากฤๅ นมัสการ พระมหามณเฑียรต้นปฏิมากร แด่ บ่ายหน้าไป กราบ
 ถวายบังคม ส้มเต๋อพระเจ้า อยู่ หัว แล้ว พาด ค่าย สายดิฎฐจักร ฝั่งหน้า สู่ทิศ
 ซากเนย์ พระยาศรีสุนทรโวหาร เจ้ากรมพระอาตักษณ จากฤๅ พระบรม
 นามากิโยย ลงใน แผ่น ทองคำ เนื้อ ๘ กว้าง ๗ นิ้ว ยาว ๑๔ นิ้ว หนัก
 ๒ ตำลึง พระมหาวชิราขรรคม กรมราชบัณฑิต จากฤๅ ดวงพระชนมพรรษา
 ลงใน แผ่น ทองคำ เนื้อ ๘ กว้าง ๑๐ นิ้ว ยาว ๑๐ นิ้ว หนัก ๒ ตำลึง
 หลวงวิจิตรนฤมิต เจ้ากรม ข้าง แกะ จากฤๅ พระราชดิฎฐจักร ประจำรัชกาล
 ครั้นได้ พระฤกษ์ เวลากลาง ๔ โมง ๑๓ นาที กับ ๓๖ วินาที หลวงโลกที่ป
 ด้ย ซึ่งไชยให้ สัจญา ผู้ที่ ออกนาม มา แล้ว จากฤๅ พระสังข์ สวด
 ไชยมงคลคาถา พรหมณ์ เป่าสังข์ ทักษิณาวีร อุตราวารี เจ้าพนักงาน
 ประโคม แตรสังข์ พิณพาทย์ ต่อดจน จากฤๅ แล้ว ประมาณ ชั่วโมง หนึ่ง
 เมื่อ จากฤๅ แล้ว หลวงเทพมุนี หลวงเทพาจารย์ ถวาย น้ำสังข์ หลวงโลกที่ป
 หลวงญาณเวท เจริญ จุรณ์ แล้ว พรหมณ์ ม้วน พระสุพรรณบัฏ ห่อแพร
 แดง พัน ด้วยไหม เบญจพรรณ บรรจุใน ก่องทองคำ จำ หักถึงยาราชาวดี
 มี ถุง คาค ระกำ โหร ม้วน ดวง พระชนมพรรษา ห่อพัน บรรจุถุง มี ถุง
 คาค เหมือน กัน เชิญ ลง รวมใน ทัพ ถมยาตะทองถุง คาค ระกำนอก ประจำ
 คราแล้ว ประคยฐานไว้ บน พานทอง สองชั้น สำหรับใหญ่ ปิดคลุม ทัพ คาค

บักเดียม เขียว ขึ้น ตั้ง บน โดระ คำหลัด ปัดทอง เนื้ออ ขรรมาศน์ คีตดา
ซัพพ พราหมณ์ แต่ ซักคุตตธนะ ซุกี พระบาท เวียน เทียนส้มโกลา เดรัจแก้ว
คง ประดิษฐาน พระสุพรรณ บัญี เสด็จลง พระชนมพรรษาไว้ ใน พระอุโบสถ
วัด พระศรีรัตนศาสดาราม จน ถึง วัน เริ่ม การ พระราชพิธีบรมราชาภิเศก
จึง ตั้ง กระจบวง แห่ง เขียว เขียว ไป ประดิษฐาน บน พระแท่น มณฑล ใน พระที่นั่ง
ไพศาลทักษิณ

๒ วันที่ ๕ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร ศก ๑๒๙ (วัน ๑ ๕ ๑๒ คำ)
เวลา คำ ส้มเตี๊ยะ พระเจ้า อัยยัทธิ เสด็จ ออก ทรง บำเพ็ญ พระราชกุศล ที่ พระ
ที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ได้ ทรง จุลเทียน ทอง เงิน คู่ ๑ มี พานทองคำ
ประดับ ดอกไม้สด กราบ ถวาย มี ขัน พระบรมศัพ เป็น เคารพ ใน การ ที่ จะ
เสด็จ เข้า พระราชพิธี บรม ราชาภิเศก

๓ วันที่ ๗ พฤศจิกายน (๑ ๕ ๑๒ คำ) เป็น วัน ตั้ง หน้า วง ด้าย
เริ่ม การ พระราชพิธี บรม ราชาภิเศก เสด็จ พระราชมณฑล เขียว เจ้าพนักงาน
ได้ จัด การ พระราชพิธี ณ พระมณฑล เขียว คือ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
พระที่นั่งไพศาลทักษิณ แต่ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน อัน เป็น สถานที่ ได้
กระทำ พระราชพิธี บรม ราชาภิเศก มา แต่ เดิม

๔ ที่ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

(ก) ถ้า พระสัมพุทธพรรณี ใน พระที่นั่ง มุขบกมาตา มี เทียน ทอง
เทียน เงิน แห่ง ๔ บาท ใน มุขบก ที่ ๔ มุม ๒ คู่ ที่ เกริน สอง ข้าง มุขบก

ตั้ง พานทอง สองชั้น ดำรับใหญ่ บัก ฟุ่ม ดอกไม้ สด คู่ ๑ ที่ฐาน บุษบก มี
เทียนทอง เทียนเงิน หนัก ๘๖ บาท ๒ คู่ นำพระที่นั่ง บุษบก ตั้งโต๊ะ
จำหัดถัก ฉายทอง มี พาน ทอง จด ดอกไม้ สด ตั้ง ตาม ลำดับ ชั้น ดงมา
มี เทียน พระมหาสมณศักดิ์ ๑ เทียน เท้า พระองค์ ใน คู่ ๑ มี ต้นไม้ ทอง
เงิน ๒ ข้าง ตั้ง เครื่อง นมัสการ พานทอง สองชั้น แด พระแท่น ทรงกราบ

(๒) พระที่นั่ง มหาเสด็จครุฑฯ ถาดหนึ่ง ไกรสรราชสีห์ทั้ง ๓ มี ศีรษะ
แถม ยืน ออก มา ที่ เล็ก ตั้ง พระที่นั่ง พุดตาด ทองคำ เป็น รัตนสิงหาคัน
ที่ ประทับ เสด็จ ออก ทรง รับ คำถวาย ไชยมงคล มีโต๊ะทอง สำหรับ ตั้ง เครื่อง
ราชูปโภคบน นัน ด้วย ตั้ง สอง ข้าง ที่ มุม เคียง ถา รอง พระที่นั่ง มหา
เสด็จครุฑฯ ตั้ง ต้นไม้ ทอง เงิน สอง คู่ นมธะบัน พระมหาเสด็จครุฑฯ ถด
ลง แต่งใหม่ ทอดไว้บน ซากทราย เบื้อง หลัง นำ ห้อย พระฉาก เพื่อ จะ ยก
ขึ้น พร้อ มกัน กับ พระภักษ์ ธรรมมุขากิเศก

(๓) ตั้ง เครื่องสูง หักทองขวาง นำเส้าคน นำพระที่นั่ง มหาเสด็จครุฑฯ
เครื่องสูง ห้าชั้น เป็น คู่ กัน ๓ คู่ ที่ผนัง ด้าน เหนือ สอง ข้าง พระถาวร กวาง
อีก คู่ ๑ รวม เป็น ๔ คู่ เส้าตรง พระที่นั่ง มหาเสด็จครุฑฯ เครื่องสูง ๗ ชั้น
คู่ ๑ แต่เส้าหลัง พระที่นั่ง มหาเสด็จครุฑฯ ตั้ง ซุ้มลาย เป็น คู่ กัน ๒ คู่

(๔) ตั้ง พระราชสมบัติตั้ง ถง นำ พระที่นั่ง มหาเสด็จครุฑฯ เป็น ที่
เสด็จ ออก พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการของชุด พระบาทเจ้า ตั้ง เครื่อง พาน
พระชั้นหมาก ดำรับใหญ่ มี พระแสง ง้าว พระแสง บัน ทอด รวด หลัง

พระราชบิดตังก็ แต่เวลาเสด็จขึ้น พระที่นั่ง มหาเสวตรฉัตร ทรงรับ คำถวาย
ไชยมงคล นั้น เด็กถอน พระราชบิดตังก็

(ค) พระสุทร เดือน ส้าย มา คืบหน้า พระที่นั่ง มหาเสวตรฉัตร เพื่อ
ดำหรับไช พระสุทร เวลาเสด็จ ออก ทรง รับ คำถวายไชยมงคล

(ข) เคียง พระสงฆ์ สวด ภาณวาร ตั้ง ด้าน เหนือ ชิด ดับ แด พระทวาร
กลาง มี เคียง พระราชา คณะ นั้น ปกร อยู่ ข้าง ด้าน ขวาน ออก กระจโงม
เทียนไชย ซึ่ง ผ่า บั๊ก ทอง แว้ง ตั้ง หน้า เคียง สวด

(ง) อาคันตังษ์ ตั้ง หน้า เสด้าน นอก เครื่อง สูง แด หลัง เสด้าน ทั้งสอง ข้าง
เปน ๔ แถว

(จ) เสดียง ด้าน เหนือ ตั้ง เก้าอี้ พระบรมวงษานุวงษ์ เฝ้า ทูล ถอง ชู ถี
พระบาท เสดียง ด้าน ใต้ เปน ที่ ข้าราชการ ใน พระราชสำนัก นั้น แด ทหาร
มหาดเล็ก ยืน เฝ้า ใน ประชาน กลาง พระที่นั่ง หน้า พระราชบิดตังก็ ตั้ง
เก้าอี้ ข้าราชการ เฝ้า เวน ทาง เติร หน้า อาคันตังษ์ ทั้งสอง ข้าง

(ฉ) เพดาน พระที่นั่ง ห้อย พวงดอกไม้สด เปน ๒ แถว

๕ พระที่นั่ง ไฟศาล ทักษิณ

(ก) พระแท่น มณฑล ตั้ง ที่ ผนัง ด้าน ขวาน ออก มุม เหนือ มี โต๊ะ หมู่
จำหัดถึ ถายทอง ประติษฐาน พระพุทธรูปปฏิมากร พระพุทธรูปขยรัตนองค์ใหญ่
แด องค์ น้อย พระไชยวัฒน์ ทั้ง ๕ รัชกาล พระไชยเนาโกลน ของ พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนิรันตราย พระแก้ว เชียงแสน พระ

เรือนแก้ว พระห้ามสมุทร ทอง ทรงเครื่อง พระห้ามสมุทรเงิน แด พระแก่นศรั
 มหาโพธิ์ พระเจดีย์ ถมบรรจุ พระบรมธาตุใน รัชกาลนี้ พระเจดีย์ ดังกา
 บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุ พระธรรมด้ามคัมภีร์ พระสุพรรณบัฏ กับ
 ดวงพระชนมพรรษา แดตั้ง เครื่องราชกกุธภัณฑ์ เครื่อง บรมราชาภรณ์
 แด เครื่องราชูปโภค เทวดา เชิญหีบ พระราชัญญจักร แด เชิญ พระแสง
 กับ ประดับ พระแสง สำหรับ แผ่นดิน พระแสง ประจำ รัชกาล แด พระแสง
 อัญญาจุช พระเสด็จรัตนตร พระกนิกรมย์ ขงไชยราชกระบี่ชูชครุฑพ่าห์
 ขงบรมราชชวสี ขงไชยราชพรต แดตั้ง พระขันหยก มีเทียนทอง สำหรับ
 พระราชพิธี พระครอบ พระกริ่ง พระมหาสังข์กับ พระเก้าน้ำ พระพุทธรูป
 ต่าง ๆ เหมปักแว่นเทียน แดเทียนทอง เทียนเงินหนัก ๘ บาท ๒ คู่
 เทียนสามกิ่งทองเงินคู่ ๑ แดบน เคียงตารอง พระแท่น มณฑล มีเทียน
 พระมหามงคลคู่ ๑ เทียนทอง เทียนเงินหนัก ๘ บาท สดับกับ หม้อ
 น้ำ พระพุทธรูป แดพาน ดอกไม้ ๒ คู่ มีเทียน เท้า พระองค์ตั้ง ๒ ข้าง
 พระแท่น มณฑล คู่ ๑ นำพระแท่น มณฑล ตั้งเครื่อง นมัสการ ถวายราชาวดี
 มีพระแท่น ทรง กราบ วง สายสิญจน์ สัพพาน จาก พระแท่น มณฑล แยกเดิน
 ไปตามผนัง เหนือ ถอด บัว ทั้งสอง ด้าน ไปรวม ออก พระทวาร เทวราช
 มเหศวร์ ต่อกับ พระที่นั่งบุษบก มาตาแล้ว แยกไป ตามเส้า พระที่นั่ง อมรินทร์
 วิจิตร ทั้งสอง ข้าง ไปเดี่ยว เข้ายังกระโจม เทียนไชย แด เคียง ถอด
 โยง สายสิญจน์ จาก สัพพาน มา สำหรับ พระสงฆ์ ถอด พระพุทธรูป ใน พระที่นั่ง

อมรินทร์วินิจนัย พระที่นั่งไพศาลทักษิณ แดพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ทุกสาย
ที่ส่งมณฑล แล้วต่อออกไปวงรอบ พระมหามณเฑียร ที่ ทำ พระราชพิธี ทั้งสิ้น
แฉวงไป ที่มณฑลพระกระยาสนาน แฉวง ต่อ ออกไป วัด พระศรี
รัตนศาสดาราม ด้วย

(๑) พระที่นั่ง อัฐทิศอุทุมพรราชอาสน์ มี พระบวรเสวตรฉัตร อยู่
ท่าม กตาง ตั้ง อยู่ ตรง หน้า พระทวาร ลง จาก หอ พระสุราลัย พิมาน
มี ตั้ง อัฐทิศ ถ่อม ทำ ด้วยไม้ สี่ตึก หุ้ม ฝา ชาว ปู่ผา ชาว ตั้ง เทวรูปอิทธิ
ไพชิตาต แต่ เทวรูป นพเคราะห์ ประจำ ทิศ เทวรูป พระเกตุ ตั้งบน พระราช
อาสน์ แต่ วัน เด็ดจ ชัน อัฐทิศ ย้าย มา ตั้ง บนตั่ง ข้าง หน้าวงม กับ เทวดา
องค์อื่น บนตั่ง อัฐทิศ มี หม้อ น้ำศักดิ์ พระด้วยศิลา จากถูก มี คดุมคาด
กรวด สังกะ กับ เครื่อง นมัสการ ทั้ง แปด ทิศ คือ ถ้วย แก้ว เริงจัด พุ่มดอกไม้
สด ตามสี่ เทวดา นพเคราะห์ แต่เทียน ทอง รูป เงิน ดั่ง ข้าง คู่ ๑ แต่ มี
เครื่อง บูชา ทิศกตาง มี เทียนทอง เทียนเงิน หนัก ๘ บาท บูชา พระ
เสวตรฉัตร คู่ ๑ วัน เจริญ พระพุทธรูปตามวัน มี บัณฑิตมณฑล
ถวายจำหลัก ปิด ทอง ไห บูชานพเคราะห์ด้วย ปิด แด่ เครื่อง บูชา ทิศกตาง
เทียนทอง เทียนเงิน บูชา พระ เสวตรฉัตร ณพระที่นั่ง อัฐทิศ นี้ ตั้งบน พระแท่น
ดาร์อง ตั้ง อุทุมพร ตาม ทิศ มี ชัน พระดำคร เงิน น้ำ พระพุทธรูปสำหรับ
ไหว จุดเทียน บูชานพเคราะห์นั้น ด้วย

(๒) พระที่นั่งภัทรบิฐ มี พระบวร เสวตรฉัตร ตั้ง อยู่ ตรงหน้าพระทวาร
ลง จาก หอ พระราชมณเฑียร มี โต๊ะ ตั้ง ข้าง พระที่นั่งภัทรบิฐ ทั้ง ชายขวา

สำหรับตั้งเครื่องราชูปโภค มีเทียนทอง เทียนเงิน หนัก ๘ บาท
บูชา พระเสด็จตรีศัตรุ์ ๑ ตั้ง บน พระแท่น ดารอง พระที่นั่งภัทรบิฐนั้น ด้วย

(ค) ที่ วิมาน พระสยามเทวาธิราช มีโต๊ะจีน เครื่อง บูชาเครื่องหยก
คอน เข็ม มีเทียน พระมหา มงคลทอง เงินคู่ ๑ คอน เข็ม มีเทียน ทอง
เทียนเงิน หนัก ๑๒ บาทคู่ ๑

(ค) ใน พระที่นั่งไพศาลทักษิณ มี ยันต์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แขนง
กลางใต้ โคม ระบายไฟพ้านำ วิมาน พระสยาม เทวาธิราช มี สายสิญจน์
คล้องสาย สพาน มาที่ ยันต์ แล้ว ห้อย ลงมาสำหรับ ผู้ประกาศ เทวดา ถือ
เวตา ประกาศ แต่ มี ยันต์ พระอริยสาวก แขนง ผนัง พระที่นั่ง ตาม แนว
ตลอด มี ประจำ ทิศ ทั้งแปด คือ สายสิญจน์ จาก สาย สพาน มาที่ ยันต์ ทุก
ยันต์ แต่ เพดาน พระที่นั่ง ห้อย พวง ดอกไม้ สด ทั้งสอง แถว แต่ มี พวง
มาไลเมี้ย ห้อย ที่ พระบวรเสด็จตรีศัตรุ์ ทั้งสอง แห่ง

(ข) ตั้ง พระราชบัลลังก์ ที่ ประทับ คือ พระที่นั่ง อัญญิ์ ออก มา ตรงช่อง
ที่ สาม นับ แต่ ผนัง ควณออก ตั้ง เครื่อง พาน พระชั้นหมาก ทองคำ ดงยา
ราชาวดี สำหรับ ถอด มี พระแสง ง้าว พระแสง บัน ทอด รวด หตั้ง พระ
ราชบัลลังก์

(ง) ตั้ง อาคันตุ้งซี่ ตาม แนว ผนัง ด้าน เหนือ ข้าง ควณ ออก พระสดุด
แต่ ฉนั้น เป็น ๒ แถว แต่ ข้าง ควณตก แถว เดียว

(๑) เก้าอี้ พระบรมวงษานุวงศ์ แด่ ข้าราชการ ที่ ได้รับ พระราชทาน
พานทอง เฝ้า ทูล ถองของ รุ่ดี พระบาท ด้ง นำ อาคันตุ้งมี ตัน ตวันตก ผันหน้า
ไป ทางทิศตวันออก

(๒) ที่ หลั พระที่นั่ง ภัทรบิฐ แด่ ที่ ชานพัก ตัน ตวันตก เป็น ที่ มหาเด็ก
แด่ เจ้ พนักงาน กรม ต่าง ๆ ผู้ เกี่ยว ของ แก่ นำ ที่ การ พระ ราชนิธิ
เฝ้า ทูล ถองของ รุ่ดี พระบาท

(๓) ที่ ชานพัก ตัน ตวันออก แด่ ท้อง พระ โรง น้ํา เป็น ที่ พระ
บรมวงษานุวงศ์ ฝ่าย ใน เฝ้า ทูล ถองของ รุ่ดี พระบาท ด้ง เก้าอี้ ที่ ท้อง พระ โรง น้ํา
เพียง แนว พลสัง ห้อม ฉฉนั้ ที่ สอง กตาร พระที่นั่ง ไฟศาล ทักษิณ ตรง ไป ยัง
พระแท่น น้ํา พระมหา มณเฑียร ฟาก ตวันออก ข้าง เดียว กตาร ท้อง พระ โรง
น้ํา เบ็ด โถง มี ทาง ถด พระบาท ไป ขึ้น อ้อม ฉฉนั้ พระมหา มณเฑียร ข้าง
ตวัน ตก ท้าว นาง เก้า แก่ เฝ้า ตาม เสด็จ ถึง พระ โรง น้ํา ทั้ง สอง ข้าง
เว้น ช่อง ทาง พระ ทวาร ทั้ง สอง ข้าง ข้าง คน มะกรุด คือ ทาง ซาลา ตัน
ตวัน ออก เป็น ทาง ข้าง ใน ฐน ท้อง พระ โรง น้ํา ข้าง ทาง เก่ง คือ ทาง ตวันตก
เป็น ทาง ข้าราชการ ฝ่าย น้ํา ผู้ มี น้ํา ที่ ตาม เสด็จ ขึ้น พระ มหา มณเฑียร

๖ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน

(๑) ต้ พระแท่น พระบรมชม ใน พระ ฉาก ตอน ข้าง ใต้ ซึ่ง เบ็ด ยัน
จาก ตอน ข้าง เหนือ ตาม ลำดับ รัชกาล มี นพปฎล เสวตรฉัตร แชน ดอย
เหนือ เพดาน พระแท่น พระบรมชม บน พระแท่น ถด ทอด พระยี่ภู่ พบไว้

คุณ ฝ่าเยียบบิ พรหม ด้วย พระ เชนย ทอด บน พาน แวนฟ้า บน พระแท่น
พระ บรรทม ตั้ง มา หมู่ ประดิษฐาน พระไชยเนาวโถง ของ ส้มเตีจ พระ
พุทธเจ้า หลวง พระราชทาน แต่ ตั้ง เครื่อง เติม พระราชมนเฑียร มี
พาน ทอง ประดับดอกไม้ สด แต่ เทียนทอง เทียนเงิน หนัก ๘ บาท ๒ คุ
ถาด อาคัน พระราชาคณะ เจริญ พระพุทธมนต์ บน พระแท่น

(๑) ตั้ง เครื่อง นมัสการ เครื่อง แก้ว นำ พระแท่น พระ บรรทม

(๒) ตั้ง พระราชาอาคันที่ประทับ ทรง สดับ พระ ราชาคณะ เจริญ พระพุทธ
มนต์ ต่อ เนื่อง เครื่อง นมัสการ ตั้ง เครื่อง พาน พระศรี ตั้ง ยาราชาวัด
ของ เต็ม มี พระ มณฑป พระ มหา มงคล แต่ ถาด สรง พระภักตร์ มี ชั้นพระ
นพใน เวดา พระสังฆ เจริญ พระพุทธ มนต์ ตั้ง ๓ วัน นั้น ด้วย

(๓) ใน พระฉาก ตกน เหนือ ห้อง ทรง เครื่อง ตั้ง พระแท่น ถาด
ราชาอาคัน ตั้ง เครื่อง สรง พระ ภักตร์ แต่ เครื่อง พระ ดำรง พร้อม มี
นพปฏด เสวตริฉัตร แฉวน ดอย เหนือ พระแท่น แต่ มี พระ ฉาก ห้อง สรง
ต่อ เนื่อง กัน

๗ พระ มณฑป พระ กระจา ส่นาน

(ก) ที่ สรง พระ กระจา ส่นาน ปดุก ที่ ซาตาน่า ซาน พัก คำน ควันออก
ยกพน ชั้น หนึ่ง ตั้ง พระ มณฑป หนึ่ง ฝา ชาว มี นาค ซ้อ ห้อย ซ้อ ตั้ง เพง
อุมะห้อย เครื่อง ทอง หลังคา ตาด ฝา ชาว เพดาน ฝา ชาว ถาย ทอง
คอก จำปาทอง ห้อย มี พระสุตฺร ชาว ถายแย่งทรง เข้า มี ณ ที่ทอง ฝั่ง ถวด

ทั้ง ๔ ด้าน ตั้งตงไม่มระเดือ บน ถาดทอง วัน ตรง มุรขากิเศกตั้ง
ถาดตรง พระภักตร์ มี พระครอบ มุรขากิเศก ถานาน แต่ มีใบ กระฐิน ซึ่ง
เป็นใบไม้ กาดกัณฐ์สำหรับ ทรงเหยียบ แต่ บนฐาน พระมณฑป ประดับ
ราชวัตร ทรงเครื่อง หัน ชาวตายทอง มีเครื่องสูง เจ็ด ชั้นทอง แผ่นดก
หันโหมตของเงิน นาคทั้ง ๔ ด้าน ๆ ละ ๓ ประดับด้วยคันทันกด้วย
คันทันน้อยจนหมาก แดงเงินมะพร้าว มีทางขึ้นทุกด้าน

(๑) มีบุษบกน้อยตายจำหัดัก ปีกทองสำหรับตั้ง พระไชยเนาวโถง
ที่เชิญนำเสด็จสู่ที่ตั้งตั้ง ทิศ ควันออก สำหรับตั้ง พระมหาพิชัยเศว
ทิศควันตก มีศาลเทวดาบูชาฤกษ์แดจตุโลกบาล คือ ท้าวครุฑ
วิรุฬหก วิรุฬักษ์ แดกเวรราช ทั้ง ๔ ทิศ

(๒) ที่ซาดาด้านเหนือ มณฑป พระกระยาถนนาน วันตรงมี
โต๊ะเครื่องสังเวยเทวดา ถาดทอง หาว มีกระถางรูปแดเทียนทองเงิน
หนัก ๖ บาทคู่ ๑

(๓) มีปราสาทพระเจดียง พระมหา มณฑลเศียร ข้างด้าน ควันออก
เป็นที่ประทับพระบรมวงษานนุชษ์ฝ่ายใน หน้าเวตาตรง พระกระยาถนนาน
๘ โรง พระราชพิธีพรหมณ

ตั้งข้างพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยด้าน ควันออก มีหน้าโรงไปทาง
ทิศใต้ มีช่อฟ้าใบระกา นาคตั้ง ทำด้วยไม้จริง ปิดทองหน้าตะกุ
หลังคาตาดผ้าแดง มีไม้โชน ทวาร ประดับราชวัตร ตาชะแดง

เจ้ากตอง แตรงอน แตรงรัง สังข์ เครื่องสูง บังแทรก พระกตต
บังสุริย พัดโบก เติร กระบวน แท้แต่เกย นำ ประตุ หลั พระอาราม
เข้า ประตุ พิฆานไชยศรี เชิญเข้าใน พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทาง
พระทวาร เทเวศร์รักษา ชั้น ยี่ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ประคิบฐาน บน
พระแท่น มณฑล

ครั้น เวลาย่ำค่ำ ครึ่ง ส้มเต๋จ พระเจ้า อยู่หัว ทรง เครื่องเครื่องยศนายพันเอก
กรมทหาร มหาดเล็ก รักษา พระองค์ ใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว หม่อม ทดวง เพื่อ มหาดเล็ก เชิญ พระแสง ผักทองเกลี้ยง
ตาม เสด็จ แด เปน ผู้เชิญ ต่อไป ทุก เวลา เว้น แต่ วัน สรง มุรธาภิเศก
ที่กำหนด เปน ผู้อื่น เสด็จ ออกทาง พระทวาร กลาง พระที่นั่ง จักรกรัหมหา
ปราสาท ทรงพระราชนาน กง พร้อมด้วย กระบวน ตำรวจ ราชองครักษ์
ทหาร มหาดเล็ก รักษา พระองค์ แด มหาดเล็ก กรมวัง ให้นำตาม เสด็จ
กรมทหาร ราบที่ ๑๑ รักษา พระองค์ ตั้ง แถว อยู่หน้า ห้อง เหว กรม พระ
ชาติกษณ์ เปน กอง เกียรติยศ มี แตร วง ของประจำกอง กระทำวันทยาอุช
แตรบรรเลงเพลง สรรเสริญ พระบารมี เสด็จไป ประทับ เกย พระทวาร
เทเวศร์รักษา เสด็จ เข้าใน พระที่นั่ง อมรินทรวินิจฉัย พระ บรมวงษา
หุวงศ์ แด ข้าราชการ เฝ้าทูลละออง หูดีพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
จุดเทียนนมัสการ พระสัมพุทธพรรณี แดว เสด็จ ขึ้น ทาง พระทวารเทเวศร์
มหาเศวต เจ้า กรม พระตำรวจ ให้นำเสด็จ มหาดเล็กเชิญ เครื่อง แดจางวาง

หัว หมัน มหาเด็กลงตามเสด็จ ประทับ พระที่นั่งไพศาคทักขิณ เจ้าพนักงาน
ประ โคมศุภยคนตรี พระสังฆราชาคณะ ๓๐ รูปซึ่ง จะ เจริญ พระพุทธรูป
ตั้ง นำอง ตาย เข้า ทางประตูด้านมราชกิจ พระบรมวงษานุวงษ์ กับข้าราชการ
ชั้นได้รับ พระราชทาน พาน ทอง แต่ผู้ที่ มีหน้าที่ เข้าไป เฝ้า ทูลขอของขุด
พระบาท พระ สังฆนัง ฮาคัน พร้อม กัน แล้ว หยุด ประ โคม คนตรี

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง จุดเทียน นมัสการ พระเจ้าบรมวงษ์เธอ กรม
หลวง อภิรญาณวโรรส ถวาย คัด ทรง คัด แล้ว พระสังฆราชาคณะ ๓๐ รูป
เจริญ พระพุทธรูป ทรง จุด เทียน ทอง เงิน ที่ โต๊ะ เครื่อง บูชา พระ สยาม
เทวาริราช แต่เทียน ที่ พระ ที่ นัง อัฐทิศ ภักธิรูป พระสังฆสังฆค มนต์
จบ ถวาย ภอตุลล์ฟ แต่ ถวาย พระพร ตา แล้ว สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ
กลับ ออก ทาง พระ ทวาร เทวาราชมเหศวร์ ทรง พระราชทาน กลับ ทาง เติม

๑๒ วันที่ ๘ พฤศจิกายน เวลาเช้าใกล้ พระฤกษ์ สมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ทรง เครื่อง ครั่งยศ นายพันเอกพิเศษ กรม ทหาร รามที่ ๑๑
รักษา พระองค์ เสด็จ พระราชดำเนิน โดย ขบวน พระราชยาน ทาง พระ
ที่นั่งจักร กริมหาปราสาท เหมือน วัน ก่อน ประทับพระที่นั่ง อมรินทร์วินิจฉัย
พระสังฆซึ่ง เข้า พระราชพิธี มีจำนวน ๘๕ รูป นัง พร้อม กัน ใน พระ
ที่นั่งอมรินทร์วินิจฉัย ทรง จุดเทียน เครื่อง นมัสการ ทรง คัด แล้ว ครั้น
ได้เวลาอุทิศฤกษ์ เข้า ๒ โมง ๖ นาที กับ ๑ วินาที ทรง
จุด เทียน ทอง เปน เทียน ขนวน ด้วยไฟฟ้า ทรง ตั้ง สัตยาธิฐาน แล้ว ถวาย

เห็น ทอง แต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ทรง
 จุฑเทียนไชย แปร พระภักตร์ ตั้ง เบื้อง มงคลทิศ ปราจิม พระสงฆ์ สวด
 คาถา จุฑเทียนไชย ขึ้น พร้อมกัน เจ้าพนักงาน ประ โคม แคร ดั้ง ช้อง ไชย
 เครื่อง ตรียคนตรี เมื่อ จุฑ เทียน ไชย แล้ว ทรง ประเคน ไตร แพร มี
 ผ้า กราบ ตรากาน บรม ราชาภิเศก กับ ย่าม เยียรบับ แก่ พระสงฆ์ ทัว กัน แล้ว
 มหาเด็ก ตั้ง เครื่อง บวงสรวง เทวดา คือ พระสยาม เทวาชิวาธ แดพระ
 มหาเสวตรฉัตร ใน พระ ที่นั่ง อมรินทร์ วิจิฉัย พระ ที่นั่ง ศุภิตมหาปราสาท
 พระ ที่นั่ง จักรกรั มหาปราสาท แด่สถาน ที่ เคารพต่าง ๆ รวม ด้วย กัน
 ๑๖ แห่ง ทูลเกล้า ฯ ถวาย ทรง จบ พระหัตถ์ แล้ว มอบให้
 เจ้าพนักงาน ไป บวง สรวง ส้ม เต็ม พระเจ้า ชยุ หิว เต็ม ขึ้น พระ ที่ นั่ง ไฟศาล
 ทักษิณ เจ้าพนักงาน ประ โคม ตรียคนตรี พระสงฆ์ เข้า ไป ฉน์ ใน พระ
 ที่นั่ง ไฟศาล ทักษิณ ๓๕ รูป คง ฉน์ ใน พระ ที่นั่ง อมรินทร์ วิจิฉัย
 ๕๐ รูป ทรง จุฑ เทียน เครื่อง นมัสการ ทรง คัด แล้ว พระสงฆ์ สวด
 ถวาย พรพระ แล้ว ทรง ประเคน อาหาร บิณฑบาต พระเจ้า บรม วงษ์ เชอ
 มี กรมหลวง นเรศว วรรฤทธิ เป็น ประธาน ทรง ปฏิบัติ พระ ส่วน พระ ฉน์
 ที่ พระที่นั่ง อมรินทร์ วิจิฉัย พระราชวงษานวงศ์ดี คอຍ ฝั่ ทูลถของ
 ชุด พระบาท ข้าง นอก ทรง ประเคน แด ปฏิบัติ พระ พระสงฆ์ รับ พระ
 ราชทาน ฉน์ แล้ว ทรง ประเคน บาญชี เครื่อง ไทยธรรม ซึ่ง แบ่ง จัด
 เป็น ส่วน เฉพาะ วัน ทุก เวลา นั้น แล้ว พระ สงฆ์ ใน พระ ที่นั่ง ไฟศาล ทักษิณ

ถวายอนุโมทนาเสด็จ เสด็จ ออก พระที่นั่ง อมรินทร์วิจิตรนิย ทรงประเคน
 ฅริ่งเครื่องไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา แล้ว ทรงจุดเทียน
 เครื่อง กระบะมุก บูชา ธรรมที่ เตียง สวด พระราชาคณะ เริ่ม สวด ภาณวาร
 ตั้ง แต่เวลานี้ไปจน ตัดอด เวลาดับ เทียนไชย สัมเด็จพระเจ้า อยู่หัว
 เสด็จ ขึ้น ทาง ข้าง หน้า อย่าง วัน ก่อน

เวลา ย่ำ ค่ำ สัมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง เสร็จ เติ่มยศ นาย พันเอกพิเศษ
 กรม ทหาร รบ ที่ ๑๑ ทรง สาย สพาย เครื่อง ราช อิศริยาภรณ์ อัน มี
 เกียรติยศ ยิ่ง มงกุฎ สยาม พระ สัจจวาท ข้าง เมื่อก ทรง จุด เทียน เครื่อง
 นมัสการ กระบะมโน พระแท่น พระ บรรทม ที่ พระที่นั่ง อมรพิมาน มณี
 ซึ่ง อยู่ใน จังหวัด ที่ ประทับ ใน เวลานี้ พระสงฆ์ แบ่ง ไป จาก พระที่นั่ง
 อมรินทร์วิจิตรนิย ๕ รูป สวด พระพุทธรูป แล้ว เสด็จ ออก ทาง พระ
 ทวาร ถวาง พระที่นั่ง จักรกรี มหา ปราสาท กระบวน ตำรวจ มหาดเล็ก
 ให้นำตาม เสด็จ แต่ง เติ่มยศ สวม เสื้อ ครุย พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการ
 นอก นั้น แต่ง เติ่มยศใหญ่ ผู้หนึ่ง สวม บักต้าย สวม เสื้อ เยียรบับ คาคกรุย
 ผู้ที่ ได้ รับ พระ ราชทาน สร้อย ปฐมจุลจอมเกล้า แด่ สายสพาย มงกุฎ สยาม
 ประทับ สร้อย แด่ สวม สายสพาย นั้น สัมเด็จพระเจ้า อยู่หัว เสด็จ ประทับ
 พระที่นั่ง อมรินทร์วิจิตรนิย พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการ องครักษ์ พระบาท
 เฝ้า ทรงจุด เทียน เท้า พระองค์ เทียน พระมหามงคุด แล้ว ทรงจุด เทียน

ชนวนด้วยไฟฟ้า พระราชทานแก่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุน
 สัมมค่อมรพินธุ์ ให้ไปทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการพระมหามณเฑียร
 ปฏิมากร แล้วทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการพระสัมพุทธพรรณี แล้ว
 เสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลาทักษิณ ทรงจุดเทียนเท่าพระองค์ เทียน
 พระมหามงคด เจ้าพนักงานประโคมดุริยดนตรี พระดั่งซ้เขานั่ง ฮาดัน
 พระบรมวงษานุวงษ์ ข้าราชการ ชั้นที่ได้มีกำหนดไว้แล้วเหมือนวันก่อน
 ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแต่เทียนในพระแท่นมณฑลแล้ว พระเจ้า
 บรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวรโวรศ ถวายศีล ทรงศีลแล้ว
 ทรงจุดเทียนทองเงินบูชาพระสยามเทวาธิราช แต่บูชาพระเสด็จรชัต
 ที่พระที่นั่งอิฐทิศกับพระที่นั่งภัทรบิฐแล้ว ประทับพระราชนัดดั่ง
 พระพิฆเนศวรอ่านประกาศเทวดาในถ้ำบรมราชาภิเศกที่ท้ายฮาดันดั่ง
 หน้าวิมานพระสยามเทวาธิราช ยืนบนฮาดัน ซึ่งตาดด้วยผ้าขาว ถือ
 ด้วยสีเบญจรงค์ ยันต์พระอิหฺหีสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นประกาศเทวดา
 จบแล้ว พระราชาคณะในพระที่นั่งไพศาลาทักษิณ ๓๐ รูป ในพระ
 ที่นั่งอมรินทรวิจิตร ๔๕ รูป เจริญพระพุทธมนต์ พระราชครู
 พิธีพราหมณ์ (หลวงราชมนี) ถวายน้ำพระมหาสังข์แด่ถวาย
 ใบไม้ทรงบัต ทรงรับมาบัตที่พระองค์แล้ว พราหมณ์รับไปกระทำ
 ถาดรพฺยุยาชูปโหมเพลิงที่โรงพระราชพิธีพราหมณ์ ตามใดยวิธี แล้วเสด็จ
 เข้าในพระมหามณเฑียร ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแล้ว ทรงพระมหา
 มงคด สดับพระราชาคณะ ๕ รูป เจริญพระพุทธมนต์

อากัน พร้อม แด้ว ทรง จุฑ เทียน เครื่อง นมัสการ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 กรมหลวง วชิรญาณวโรรส ถวาย คัด ทรง คัด แด้ว พระสังฆสวด ถวาย
 พรพระ ส้มเตี๊ยะ พระเจ้าอยู่หัว ทรง จุฑ เทียนทอง เงินบูชา พระ สยาม
 เทววิริยาช แดบบูชา พระเสด็จรณิตร ที่พระ ที่นั่ง อรุณิก พระที่นั่ง ภัทรบิฐ
 พระสังฆสวด ถวาย พรพระ จบ แด้ว ทรง ประ เคน ภัคดาหาร พระสังฆรับ
 พระราชทานฉน์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ทรงปฏิบัติ พระ อย่างวัน ก่อน พระ
 สังฆ ฉน์ แด้ว ทรง ประ เคน เครื่อง ไทยธรรม แก่ พระสังฆ ในพระที่นั่ง ไพศาล
 ทักษิณ แด้ว พระสังฆ ถวาย อนุโมทนา ถวาย ภาควัดพิ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 กรมหลวง วชิรญาณวโรรส ถวาย พระพร ถา เตี๊ยะ ออก ถวาย เครื่อง
 ไทยธรรม แก่ พระสังฆ ที่พระ ที่นั่ง อมรินทร วิจิฉย์ แด้ว เตี๊ยะ กลับ
 ตามทาง เดิม

เวตยา คำครัง ส้มเตี๊ยะ พระเจ้าอยู่หัว ทรง เครื่อง อย่าง เวตยา เข้า
 ทรง จุฑ เทียน เครื่อง นมัสการ พระสังฆ ๕ รูป สวด มนต์ ใน พระ
 ที่นั่ง กรมพินาน มณ แด้ว เตี๊ยะ พระราชดำ เนิร ไป ประทับ พระที่นั่ง
 อมรินทรวิจิฉย์ พระที่นั่ง ไพศาล ทักษิณ แด พระที่นั่ง จักรพรรดิ พินาน
 ทรง จุฑ เทียน เครื่อง นมัสการ แด พระราชทาน เทียน ชนวน แก่ พระเจ้า
 บรมวงศ์เธอ กรมขุน สมนตอมรพันธุ์ ไปทรง จุฑ เครื่อง นมัสการ
 ที่ พระอุโบสถ วัด พระศรีรัตน ค้ำสดา ราม พระพิมด ธรรม ประกาศ เทวดา
 พรหมฉน์ ถวาย น้ำพระมหาสังฆ แด ถวาย ทรง บัด พระสังฆสวด พระ

พุทธ มนต์ ทั้ง ๓ แห่ง ราชบัณฑิต บุษาทิศ แดโหร บุษาทเวดา
 นพเคราะห์ เหมือน อย่าง วัน ก่อน เมื่อ ทรงสดับ พระสังข์ สวด พระ
 พุทธ มนต์ ใน พระแท่น ที่ พระ บรรทม ใน พระ ที่ นั่ง จักรพรรดิ พิมาณ
 จบ แล้ว เสด็จ ออก มา ประทับ พระ ที่ นั่ง ไฟศาลทักษิณ พระสังข์
 ถวาย ภวคูลัพ แด ถวาย พระพรดา แล้ว เสด็จ ออก พระที่ นั่งอมรินทรวิจิฉัย
 ประทับ พระราชบัลลังก์ ข้าราชการ เฝ้า ทูลดของอุฎีพระบาทอย่างวัน ก่อน
 แล้ว เสด็จ กลับสู่ พระที่ นั่ง จักรกรัมหา ปราสาท

๑๔ วันที่ ๑๐ พุศัจิกายน เวลา เข้าเฝ้าพระ แดเวดาเย็น สวดมนต์
 สัมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จ ออก ทรง ประเคน อาหาร บิณฑบาต พระสังข์
 รับ พระราชทาน ฉนั้น แด ทรง สดับ พระสังข์ สวด พระพุทธ มนต์ ทั้ง ๒ เวลา
 เหมือน อย่าง วัน ก่อน เวลา เฝ้า พระใน พระที่ นั่งไฟศาลทักษิณ
 ไปรดให้พระเจ้า พี่ยาเธอ พระเจ้าน้องยาเธอ แด พระเจ้า อรรวงษ์เธอ
 ทรง ปฏิบัติ พระ ตอน เข้า ทรง เครื่อง เต็มยศตำรวจ ทรง ส่าย สพาย
 มหาจักรกรั บรม ราชวงษ์ พระสังฆาต จตุ จอมเกล้า เวลาค่ำ ทรง เครื่อง
 เต็มยศ ทหาร มหาเด็ก

เมื่อคืน วันที่ ๑๐ นี้ เวลาเสด็จขึ้น จาก การ พระราช พิธี แด
 ฝนตก มาก ๆ เป็น คราว ๆ แดเวลาเช้าวันที่ ๑๐ นี้ ก่อนเสด็จ
 ออกฝนตก พริ้ว ๆ จนเวลาเสด็จ ออกแล้ว จึงพอ ชาติ เม็ด ใน เวลาค่ำ
 วันที่ ๑๐ เมื่อสวด มนต์ จบ เสด็จขึ้น แล้ว เจ้าพนักงาน ได้ ยกอาคัน สังข์

ในพระที่นั่งไพศาลทักขิณ ออก คงไว้แต่เฉพาะ แนวนั่ง ฟาก ควณออก
 เถาะเท่าจำนวน พระสังข์ ๔ รูป) ซึ่งจะถวายก็แต่ ถวายน้ำ พระพุทธ
 มนต์ แต่ แก้อ พระบรมวงษานุวงศ์ กับ ข้าราชการ ชั้น พานทอง เป้า ตั้ง
 วันเข้าไป ชิด ฉิ่ง ฟากเหนือ เปลี่ยน เป็น หันหน้า มาทาง ทิศใต้ แต่ตั้งต้น
 แถวทาง ทิศตะวันตก ตรง นำพระที่นั่งภัทรบิฐ ไปด้วยไปทาง ทิศตะวันออก จน
 ถึงวิมาน พระสยามเทวาธิราช แต่ เบื้องนอก ที่กัน ตามช่อง พระที่นั่งไพศาล
 ทักขิณ ออก เว้นแต่ฉาก ขาน พัก คงไว้ แต่ ปู ทางลาด พระบาท ตั้ง แก่
 พระที่นั่ง อัฐทิศมา พระที่นั่ง ภัทรบิฐ แต่พับ เบื้องช่อง ทางลงขาน พัก ต้น
 ควณ ออกไว้ เมื่อ สรงพระ กระยาสารแล้ว จึง ใต้ปู เชื่อม ทางคดขด

ใน พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ใต้ตง อาสน์นั่งสมาธิ จะได้รับ พระราชทาน
 ฉนวนในวง รุ่งขึ้น ที่ ห้อง ควณตก

๑๕ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน (วัน ๒ ๑๖ ๑๗ คำ) เวลากลางคืน
 พระฤกษ์ สัมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง เครื่อง เค็มยศ ทหารมหาดเล็ก
 ทรง สายสพาย นพรัตน ราชวราภรณ์ พระสัง ฆาตจุฑามณีเจ้าเจ็ด ออก
 พระที่นั่ง จักรกรัณหา ปราสาท เสด็จ พระราชดำเนิน โดยกระบวน พระ
 ราชยาน ประทับ พระที่นั่ง อมรินทร์วินิจฉัย ที่รง จุดเทียน นมัสการ
 พระสัม พุทธพรหมณ์ แล้ว เสด็จ ขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักขิณ พระเจ้า
 บรมวงษ์เชอ กรมหลวง วชิรญาณวโรรส พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้า
 พระธิดาพร พริยพรต สัมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ แต่พระพิมพ์ธรรม

ผู้ที่จะได้ถวาย น้ำ พระพุทธรูปนี้ ขึ้นหนึ่งอาศน์พระที่นั่งไฟค้ำดทักษิณ
 พระสงฆ์นอกนั้นอีก ๓๐ รูป เข้าไปเฝ้าที่ฉันทน์ในพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน
 หลังควันตก พระสงฆ์ที่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย คงฉันทน์อยู่ ณที่เดิม
 พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการ แต่งเต็มยศใหญ่ ผู้ที่ได้รับพระราชทาน
 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันเป็นโบราณมงคล นพรัตน์ ราชวรามาภรณ์
 ประทับสายสพาย นพรัตน์ สร้อยจตุรอมเกล้า เจ้าพนักงานที่เข้ากระ
 บวน นำแต่ตามเสด็จพระราชดำเนิน ตั้งแต่เวลาดังพระกระษาศนาน
 ตลอดจนขึ้นพระที่นั่งภัทรบิฐนั้น กระบวนนำแต่งเต็มยศ พันขาว กระ
 บวนหลัง แต่งเต็มยศตามตำแหน่ง แต่สวมเสื้อครุย ทั้งต้องกระบวน
 พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการ ผู้กระทำหน้าที่ราชบัณฑิต แต่งเต็มยศ
 พันขาว แต่สวมเสื้อครุย ห่มเฉียงบ่าตลอดทั้งพราหมณ์ ผู้ถวายน้ำสังข์
 น้ำครอบ แต่นำเสด็จยังพระที่นั่งภัทรบิฐนั้นด้วย พระบรมวงษานุวงศ์
 ข้าราชการผู้ใหญ่ เจ้าทูลดองขลุ่ยพระบาท ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ
 ตามที่ซึ่งจัดไว้ ข้าราชการประจำการ เจ้าที่ชานพักค้ำวันตก โห
 พราหมณ์ แต่ผู้มีหน้าที่นำเสด็จในการตั้งมรุชาภิเศก อยู่ชานพักค้ำ
 ควันออก

ส้มเสี้ยว พระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการ แล้วประทับพระราช
 มัตถังก์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรส ถวายศีล ทรง
 ศีลแล้ว เสด็จขึ้นประทับ หอพระสุราโดยพิมาน มัตถ์ พระภุษา ทรง

เสด็จพรต ๓๓ วัน พัก ขาว ชอบ ขดืบ ทองคำ ครั้น ถึง เวลาเช้า ๓ โมง
 ๓๓ นาที กับ ๕๖ วินาที เปน มหาอุตมพิไชยมงคลฤกษ์ พระราชครูพิชิต
 (หลวงราชมนี่ว่าที่) กราบ บังคมทูล อัญเชิญเสด็จตั้งที่ ตั้ง มุรขากิเศก
 เสด็จ พระราชดำเนียร จาก หอพระสุราร โดยพิมาน ทาง พระที่นั่งไพศาลทักษิณ
 หม่อมเจ้าพร้อมใน พระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กรมหมื่นภูมินทรภักดี ราช
 บัณฑิต เชิญ พระไชยเนาวโศท นำเสด็จ อยู่เบื้องขวา หลวงอินทรภาไชย
 พรหมณ์ พดุมิบาล เชิญ พระมหาพิฆเนศวร นำเสด็จ อยู่เบื้องซ้าย คู่ ๑
 กรมพระแสงใน ขนิไม้ บัณฑิต เสด็จ ๒ คู่ พรหมณ์ เป่าสังข์อุตราวัฏ ๒ คู่
 หลวงสุรียาเทเวศร์ เบื้องขวา หลวงญาณสยามภูวน์ เบื้องซ้าย เป่าสังข์
 ทักษิณาวัฏ คู่ ๑ พระครูอัมภิจารย์ เบื้องขวา หลวงศิวาจารย์ เบื้องซ้าย
 ไปรยเข้าตอกคู่ ๑ พระราชครูพิชิต (หลวงราชมนี่ว่าที่) เบื้องขวา
 พระสิทธิไชย (หลวงเทพาจารย์ว่าที่) เบื้องซ้าย นำเสด็จ เจ้าหมื่น
 ไวยวรนาถ หัว หมื่น มหาตเด็ก ถวาย ฉดอง พระบาท พระยาบุรุษรัตนราช
 พัดถก จางวาง มหาตเด็ก เชิญ พระแสง ฝัก ทองเกดถึง ตามเสด็จทั้ง ๒ นาย
 เสด็จ พระราชดำเนียร ทาง ซาน พัก ต้าน ดวน ออก เจ้าพนักงาน ภูษามาตา
 อยู่งาน พระกตต อภิรมย์ อยู่งาน บังสุรีย ทรงจุดเทียนทอง เงิน รูป
 ตั้งเวียง เทวดา ถวาย หาว แล้ว เสด็จ ตั้งมณฑป พระกระยาสำนาน สกิดย
 เหนือ อุทุมพร ราชอาศน์ แปร พระภักตร์ สู้ศิริมงคล ทิศอาคเนย์
 พระยาราชโกษา ถวาย เครื่อง ตั้ง พระกระยาสำนาน พระโหราธิบดี

(ห้วงโลกที่แปด) ดันของไชย พรหมณ์ เป่าสังข์ทักษิณาวัฏ พระยา
 ราชโกษาโชดหัตถารานานที่ทั้งห้า (คือแม่หน้าเจ้าพระยา แม่หน้าศรีไชยศรี
 แม่หน้าราชบุรี แม่หน้าเพชร แด่แม่หน้าเชียงเทว) ซึ่งเจ็ดด้วยหน้าเบญจมหา
 นทีในมัชฌิมประเทศ (คือแม่หน้าคงคา ยมนา นที สรรภู แด่จิวดี)
 แด่น้ำ ๔ สระ (คือ สระแก้ว สระเกษ สระคา สระยมนา แขวงเมือง
 สุพรรณบุรี) สรรพราชาภิเศก พระสังข์ใน พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน แด
 พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย สวดไชย มงคล คาถา เจ้าพนักงาน ประโคม แคร
 สังข์ บัณเฑาะว์ มโหรีทัก เครื่องดุริยดนตรี ยิงปืน มหาฤกษ์ มหาไชย
 มหาจักร มหาปราบยุค (ซึ่งเรียง อยู่ใน สนาม หน้า พระที่นั่ง จักรกรัหมหา
 ปราสาท) ๒๑ นัด ตาม กำดั่ง วัน กรมทหารบก แด กรมทหารเรือ ยิงปืน
 ใหญ่เฉลิม พระเกียรติยศ แห่ง ละ ๑๐๑ นัด พระสังข์ใน พระอาราม
 ทั้งหลาย ได้ ยำ ระฆัง ถวาย ไชยมงคล อาราม ละ ๗ ถา ประชาชน ได้ สดับ
 อุโฆษนาการ เป็น ที่ หมายถึง ส้มเต๋จ พระเจ้าอยู่หัว ได้ มุรธาภิเศก สนิทาน
 เถลิงถวัลยราชสมบัติสืบต้นของพระองค์ ส้มเต๋จพระบรมชนกนารถบิรมหาราช
 ต่าง เค็ม ต้น ด้วย ความ มดี อธิษฐาน ถวาย พระพร ไชยมงคล

เมื่อ สรง สหัตถารว แด้ว พระบรมวงษ์ ที่ ทรง ผนวช แด พระสังข์ ที่ จะ
 ไปรดให้ ถวาย น้ำ พระพุทธมนต์ นั้น ลง ทาง บันได ซาน พัก คว้นออก ขึ้น
 ถวาย น้ำ ทาง ทิศ คว้นออก ตั้ง นี้

หน้า ๒๖

(๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรดม พระครอบครัว
พระกริ่ง หลวง กับ พระครอบครัวของเดิม สรงที่ พระชนอง แด่ที่
พระหัตถ์เพื่อ ทรง ฦ พระภักตร์

(๒) พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าพระสัฎาพรพิริยพรต พระครอบครัว
พระกริ่ง มาแต่ อาราม สรงที่ พระชนอง แด่ที่ พระหัตถ์

(๓) ส้มเต๋จ พระพุทฺชโฆษาจารย์ พระเต้า บัวแดง ถวาย แด่ที่
พระหัตถ์

(๔) พระพิมพ์ธรรม พระครอบครัว พระกริ่งในรัชกาลที่ ๕ ถวาย
แด่ที่ พระหัตถ์

เมื่อ พระสงฆ์ ถวายน้ำ เสร็จ กลับ ขึ้น ทาง เดิม แล้วลง จาก พระที่นั่งไพศาล
ทักษิณ ทาง ซ่อง กลาง ผ่าน ท้อง พระโรง นำ ขึ้น ยัง พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน
สวด ถวาย ไชยมงคล ด้วย กัน กับ หมู่ สงฆ์ ต่อ ไป จน สรง แล้ว

เมื่อ พระสงฆ์ ถวายน้ำ แล้ว ส้มเต๋จ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี
เสด็จ ขึ้น ทาง ทิศ ตะวันออก สรงที่ พระชนอง แด่ พระหัตถ์ ด้วย พระเต้า ศีลา
ยอศเกษว

พระบรมวงศ์ฝ่าย น้ำ ผู้ ถวาย น้ำ เสร็จ ลง ไป คอย อยู่ ที่ ท้อง พระโรง นำ
ลง ทาง บันได ต้นมะกรูด เชิญ พระเต้า ขึ้น ทูลเกล้า ฯ ถวาย ทาง ทิศใต้
แต่ ไปรดเกล้า ฯ ให้ ถวาย ที่ พระหัตถ์ ตาม ลำดับ ดังนี้

๑ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช
พระเต้าเบญจครรภน้อย

๒ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนเรศรวรฤทธิ์ พระเต้าศิลาจากฤกษ์
อักษร

๓ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงเทเวศร์วัชรโรประการ พระเต้าบัว
หยกเขียว

๔ พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหมื่นจันทบุรีนฤนาถ พระเต้าประทุมศิลาขาว
แต่เจ้าพนักงานได้ทูลเกล้าฯ ถวาย พระเต้าศิลาต่าง ๆ พระเต้าเทอมิรุ
พระเต้าห้ากระษัตริย์ พระเต้าประทุมนิมิตร และ พระโหราธิบดี

(หลวงโลกทัฬหเสน) ทูลเกล้าฯ ถวาย พระเต้านวดเคราะห์ พระราชครูพิช

(หลวงราชมนูเจ้าที่) ทูลเกล้าฯ ถวาย พระเต้าเบญจครรภ พราหมณ์

ทูลเกล้าฯ ถวาย พระมหาสังข์ ๕ แต่พระมหาสังข์ ๓ แล้ว หลวงอินทร

ภายไชยทูลเกล้าฯ ถวาย พระสังข์สี่มฤตย์แล้ว พระยาราชนิกูลทูลเกล้าฯ

ถวาย พระมหาสังข์ทักษิณาวัฏตาม ขัตติยราช ประเพณี ครั้นเสร็จตั้ง

มูรขานึกแล้ว พระเทพทวารวดี จางวางมหาดเล็ก ข้าหลวงเดิม

ทูลเกล้าฯ ถวาย ฉลอง พระองค์อุดมดีเหลือง เจ้าหมื่นไวยวรนาถ

ถวาย ฉลอง พระบาท เสด็จขึ้น ทรง เครื่อง ณหอพระสุราโดยพินาน มี

กระบองราชบัณฑิตชี้ พราหมณ์นำ เสด็จขึ้น ทาง หอพระ หยุค ประโคม

อนึ่งใน มหาอุตมมงคลฤกษ์ เมื่อ สรง มูรธาภิเษก พระสังข์สัตวไสย
มงคลคาถา เจ้าพนักงาน ประโคม แตร สังข์ดุริยดนตรี อยู่นั้น เจ้าพนักงาน
ได้ยก พระมหาเสวตฉัตร ใน พระที่นั่ง อมรินทร์วินิจฉัย กับ ส้มเต๋จ
พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี แด่ ส้มเต๋จพระนางเจ้า พระบรม
ราชเทวี ได้ทรง ถาด พระยี่ภู่แก่ พระบรมชม บน พระที่นั่งจักรพรรดิ
พิमान พระมหา มณเฑียร สถาน พร้อม กัน ด้วย

ในเวลานี้ เจ้า พนักงาน ประเคน ภัตตาหาร แก่ พระสังข์ฉิ่งใน พระที่นั่ง
จักรพรรดิพิमान แด่ พระที่นั่งอมรินทร์วินิจฉัย ทั้ง ๒ แห่ง ครั้น ฉับ
แล้ว พระสังข์ใน พระที่นั่ง อมรินทร์วินิจฉัย เข้าไป พร้อม ด้วย หมู่สังข์ใน
พระที่นั่งจักรพรรดิพิमान ขึ้น ทาง ท้อง พระโรง หลัง

ส้มเต๋จ พระเจ้า อยู่ หัว เสด็จ สู่ หอพระสุราโดยพิमान ทรง เครื่อง ตาม
สี่ พิไชยสงคราม ทรง พระสนับเพลา เเชิงงอน พระภุษาเขียน ทอง ฟัน
เหลือง ถดอง พระองค์ ตาด ฟัน เหลือง ประดับ พระตารา เครื่องราช
อิสริยาภรณ์ ทั้ง ๕ ทรง สวม สาย สพาย ราชอิสริยาภรณ์ มหาจักรกรี
พร้อม ทั้ง พระสังวาล ทรง สวม ถดอง พระองค์ ครุฑ กรวง ทอง รัด บัด หัด
ขึ้น นอก เส้า เจ้าพนักงาน เฝย พระทวาร ทาง ออก พระที่นั่งไพศาลทักษิณ
หม่อมเจ้าพร้อม เจริญ พระไชยเนาโฉน หดวงอินทราภิไชย เจริญ พระมหา
พิชมเนศวร นำ เสด็จ พระราชดำเนิน พราหมณ์ เป้า สังข์ แด่ กรมพระแสง ใน
ซิมไม้บน เชาวรี ตั้ง แถว อยู่ ตรง พระที่นั่ง อัฐทิศ แต่ มี กระบวน หลัง

เชิญเครื่องราชกกุธภัณฑ์ แด่เครื่องราชูปโภคกับ พระแสง อัญญาอูช
 ดำหรับตามเสด็จ ยืนประจำที่ อยู่ที่ ขาน พัก หอพระสุราโดยพิมาน หลัง
 พระทวาร ทรง พระที่นั่งไพศภัตทกษิณ นั้น พระบรมวงษานุวงศ์ ข้าราชการ
 ผู้ใหญ่ยืนประจำที่ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ตบตบจน ถึงเวลาเสด็จ ขึ้น
 พระราชมณเฑียร สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สถิตยเห็นอ อุตุมพร ราชอาคัน
 พระที่นั่ง อัฐทิศ ภายใต้พระบวรเสวตรฉัตร ฉนั้น พระภักตร์ ผู้บุรพทิศ
 เปนปฐม พระยาราชโกษาทูลเกล้า ฯ ถวายพระเต้าเบญจครรภ
 ดำหรับ ทรง รับน้ำอภิเศก เมื่อ ประทับ พระที่นั่ง อัฐทิศ พรหมณ
 ผู้ได้บวช พรด เข้าไป ประจำทิศ เพื่อ ถวาย น้ำสังข์ พระบรมวงษา
 นุวงศ์ ข้าราชการ ซึ่ง ทรง นับว่า เปน ราชบัณฑิต กับ พรหมณ ผู้ได้
 บวช พรด นั้น หันหน้า เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ประจำ อยู่ตาม ทิศ เป็น คู่ๆ
 จึง พระเจ้าบรมวงษเชอ กรมขุนสัสมมตอมรพันธุ์ ซึ่ง ประจำ บุรพทิศ ทรง
 นั่ง กุศ เข้า กราบ บังคมทูล เปน มคธภาษา แล้ว ถวาย น้ำ อภิเศก ด้วย ถ้วย
 ศีดาจาก อักษร ทรง รับด้วย พระหัตถ์ ทรง จับ แด่ ลูบ พระภักตร์ แล้ว
 ทรง รับด้วย พระเต้าเบญจครรภ หนึ่ง หนึ่ง แล้ว มี พระราชดำรัสตอบ
 แด่ผู้ ถวาย น้ำ รับ พระราชดำรัสแล้ว พรหมณ ที่ยืน ประจำ รัว เบ้า สังข์
 พรหมณ ที่ กุศ เข้า นี้ ประจำ ทิศ ถวาย น้ำ พระมหาสังข์ กับ หลวงเทพจารย์
 พรหมณ พฤตนิบาค ถวาย น้ำ พระครอบ ด้วย เวียน ตามไป ทุก ทิศ เมื่อ
 ทรง รับ น้ำ แล้ว เสด็จ ฉนั้น พระองค์ ไป ตาม ลำดับ โดยทักษิณาวฏิตักษิณ

พอประทับปรกติแล้วสุดเสียงสังข์ ราชบัณฑิตผู้ประจำทิศ อยู่ก็ถวาย
ไชย แด่น้ำอภิเศก ทรงรับและมีพระราชดำรัสตอบ พราหมณ์เฝ้า
สังข์แต่ถวายน้ำพระมหาสังข์แด่พระศรตบต่อไป คือ

ทิศ	ราชบัณฑิต	พราหมณ์
บูรพา	กรมขุนดัมมค่อมรพินทร์	หลวงราชมุนี
ชวาคนเฝ้า	พระมหาวิชาวรรณ	ขุนบั้งเจกเวช
ทักษิณ	พระยารักษาสมบัติ	ขุนธรรมนารายณ์
หริศ	พระปริยัติธรรมชาดา	หลวงศิวาจารย์
ประจิม	กรมหมื่นวิจิตรวราณปรีชา	หลวงญาณดัยมภูว
พายัพ	หลวงราชาภิรมย์	หลวงสุริยาเทเวศร์
อุดร	เจ้าพระยายมราช	พระครูชัยภูษาจารย์
อิสาน	พระเมธาธิบดี	หลวงเทพมุนี

ครั้นถึงทิศอิสานเป็นที่สุดแล้ว ดมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราช
ดำเนินแต่พระที่นั่งอัฐทิศ วงโดยทักษิณาวรรต เสด็จโดยทางลาดพระบาท
ไปพระที่นั่งภัทรบิฐ มีกระบวนนำเสด็จตามเสด็จดังนี้

(๑) ขบวนนำเสด็จ
ของซ้าย

เดินเป็น ๒ สาย
ของขวา

คู่ที่ ๑	เชิญ มหาพิณเค้ควร์ หอดวงอินทรรฎาไชย พราหมณ์พฤฒินาศ	เชิญ พระไชยเนาโฑท หม่อมเจ้าพร้อม
คู่ที่ ๒	ขับไม้บัณเฑาะว์	ขับไม้บัณเฑาะว์
คู่ที่ ๓	ขุณหัมนกรมแดงโน	ขุณหัมนกรมแดงโน
คู่ที่ ๔	เบ้าตั้งช่อตราวุฏ	เบ้าตั้งช่อตราวุฏ
คู่ที่ ๕	พราหมณ์	พราหมณ์
คู่ที่ ๖	เบ้าตั้งช่ ทักษิณาวุฏ หอดวงญาณดัยมภูว	เบ้าตั้งช่ ทักษิณาวุฏ หอดวงสุริยาเทเวศร์
คู่ที่ ๗	โปรยเข้าดอก หอดวงศิวาจารย์	โปรยเข้าดอก พระครูธัมมญาณจารย์
คู่ที่ ๘	หอดวงเทพาจารย์ ว่าที่พระสิทธิไชย	หอดวง ราชมุนี ว่าที่ พระราชครู

(๒) ขบวนตามเสด็จ เติร์ เปน ๔ สาย

เบื้องซ้าย

เบื้องขวา

แถวที่ ๑	<p>เชิญ พระมหาเสด็จ ดร ฉัตร พันทอง</p>	<p>เชิญ พระสังฆวาท พราหมณ์ รุฝ้า หดวงเทพมุนี</p>	<p>เชิญ พระสุพรรณบัฏ พระยาศรีสุนทร ไหวหาร</p>	<p>เชิญพระมหาพิไชยมงกุฎ พระยาราชโกษา</p>
แถวที่ ๒	<p>เชิญ ข้าราชการ พระยา อรพงษ์พิพัฒน์</p>	<p>เชิญ พระสังฆวาท พระนพ พระเทพาภรณ์</p>	<p>เชิญ พระสังฆวาท นพรัตนราชวราภรณ์ พระยาวงษาภรณ์ภูษิต</p>	<p>เชิญ พระขรรค์ไชยศรี พระยาบุรุษรัตนราชพิดลภ</p>
แถวที่ ๓	<p>เชิญ พัดดาพิทักษ์ เจ้าหมื่นเสด็จ ใจราช</p>	<p>เชิญ พระเจ้าจามรี เจ้าหมื่นศรี สวรรักษ์</p>	<p>เชิญ พระเจ้าหางช้างเผือก เจ้าหมื่นสรรเพชญ์ภักดี</p>	<p>เชิญ ฉลองพระบาท เจ้าหมื่นไวยวรนาถ</p>
แถวที่ ๔	<p>เชิญ ข้าราชการ เทเวศร หดวงกัณฑ์</p>	<p>เชิญ พระขำมรงค์ วิเชียรจินดา หดวงราชวรมณฑล</p>	<p>เชิญ พระขำมรงค์ รัตนวราวุธ หดวงสุนทรภูษิต</p>	<p>เชิญ พระแสงฝักทองเกลี้ยง หดวงฤทธิ</p>
แถวที่ ๕	<p>เชิญ พระสุพรรณศรีวิบูลย์ นายจ่าแยง</p>	<p>เชิญ พานพระขันหมาก นายจ่าเวศ</p>	<p>เชิญ พระมณฑป นายจ่ายอด</p>	<p>เชิญ พระเต้าทักษิโณทก นายจ่ารง</p>
แถวที่ ๖	<p>เชิญ พระแสงคาม เสดย นายไชยขรรค์</p>	<p>เชิญ พระแสงจักร นาย กวด</p>	<p>เชิญ พระแสงตรี นาย ฉั่น</p>	<p>เชิญ พระแสงหอกเพชร รัตน นายชิต</p>
แถวที่ ๗	<p>เชิญ ของข้าว ถิ่น พลพ่าย นาย พิไวย</p>	<p>เชิญ พระแสงดาบ เชน นายบำรุง</p>	<p>เชิญ พระแสง ธนู นายสนิท</p>	<p>เชิญ พระแสงมีนข้ามแม่ น้ำสโคง นายพลพ่าย</p>

ขบวน นำ เด็ก เมื่อ นำไป พน พระที่นั่งภัทรบิฐ ผู้เชิญ พระไชย
 แด เทวรูป เติรไป ยืน ริม ผนัง ด้าน ผนังตก แต่ กรม แสง ใน ผู้ขับไม้
 บัณเฑาะว์ แด พราหมณ์ เบ้าสังข์ เติร วง เดี่ยว ถัด ออก ข้างขวา แด ช้าย
 ตาม แถว ทั้ง ๒ ข้าง ยืน ถัด มา ตาม ทาง นำ เด็ก มา แชน เข้า
 ใน ระหว่าง แถว ขบวน มหาเด็ก เชิญ เครื่อง กับ ทาง ลาด พระบาท นั้น
 ทาง ลาด พระบาท อยู่ใน ระหว่าง กลาง แถว พราหมณ์ ทั้ง ๒ แถว แล้ว
 ถัด มา หน้า มา ทาง พระที่นั่ง ภัทรบิฐ พราหมณ์ ผู้ ไปรับ เข้า ตอก แด ผู้นำ
 เด็ก ทั้ง ๔ นั้น คุก เข้า ตรง นำ พระที่นั่ง ขบวน หลัง ที่เชิญ เครื่อง ตาม เด็ก
 เมื่อ ขบวน นำ เติร ยืน ถัด มา ได้ แยก ทาง ให้ ขบวน นำ แชน เข้า ระหว่าง
 แถว กับ ทาง ลาด พระบาท แล้ว หยุด ยืน อยู่ เพียง แถว พราหมณ์ เบ้าสังข์
 สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว เด็ก ขึ้น ประทับ พระที่นั่ง ภัทรบิฐ ผนัง พระภักตร์
 ดู บูรพทิศ เมื่อ ประทับ เป็น ปกติ แล้ว สุด เสียง สังข์ จึง พระราชครู
 (หลวง ราชนูนี้ ผู้ว่า ที่) ข่าน เวท สรรเสริญ ไกรดาศ พราหมณ์ เบ้าสังข์
 ทั้ง ๓ ดา ครั้น สุด เสียง สังข์ พระ ราชครู กราบ บังคม ทูล เสด็จ พระ
 พรมาภิไชย แดถวาย เครื่องราชกกุธภัณฑ์ แดเครื่อง ประดับ พระราชอิศริยยศ
 ด้วย มคธภาษา จบ แล้ว ตรัส รับ ด้วย มคธภาษา แด พระราชครู กราบ ทูล
 เป็น คำ สยาม อีก ครั้น จบ แล้ว ทรง รับ ด้วย คำ สยาม อีก แด พราหมณ์
 เบ้าสังข์ ไพร่ ถิ่น ของ ไชย กรม แสง ใน ขับ ไม้ บัณเฑาะว์ เจ้าพนักงาน

ประโคน แคร่ ดั้ง มี โหระทึก เครื่อง ดุริยดนตรี เจ้าพนักงาน ผู้เชิญ เครื่อง
ตามเสด็จ เชิญเข้าไปส่งให้ พระราชครู ถวาย โดยมีลำดับดังนี้

(๑) พระสุพรรณบัฏ ทรงรับแล้ว พระยาศรีสุนทรโองการ รับ
ต่อพระหัตถ์ เชิญไปยืนท่าย พระที่นั่ง ภัทรบิฐ ด้านเหนือคั่นแถวนอก

(๒) พระสังฆาตพราหมณ์สุร่า ทรงรับแล้ว ทรงสวมพระองค์
เฉียงซ้าย

(๓) พระสังฆาต นพรัตน์ ราชวรารณ ทรงรับแล้ว ทรงสวม
พระก่องกัเฉียงขวา

(๔) พระสังฆาต พระนพ ทรงรับแล้ว ทรงสวม พระองค์เฉียงขวา

(๕) พระมหาพิไชยมงกุฏ ทรงรับ มาทรงสวมแล้ว ผู้เชิญ
พานไปยืน ท่าย พระที่นั่ง ภัทรบิฐ ด้านเหนือคั่นแถวใน

(๖) พระขรรค์ไชยศรี ทรงรับแล้ว ทรงวาง บนโต๊ะข้าง พระที่นั่ง
ภัทรบิฐ เบื้องซ้าย

(๗) ขารพระกร ทรงรับแล้ว ทรงวาง บนโต๊ะข้าง พระที่นั่ง
ภัทรบิฐ เบื้องขวา

(๘) พัดวาศวิชนี ทรงรับแล้ว ทรงวาง บนโต๊ะข้าง พระที่นั่ง
ภัทรบิฐ เบื้องขวา

(๙) พระแสงจามรี ทรงรับแล้ว ทรงวาง บนโต๊ะข้าง พระที่นั่ง
ภัทรบิฐ เบื้องซ้าย

(๑๐) พระเสด็จข้างเผือก ทรงรับแก้ว ทรงวางบนโต๊ะข้างพระที่นั่งภัทรบิฐ เบื้องซ้าย

(๑๑) พระชำมรงค์วิเชียรจินดา ทรงรับมา ทรงส่งม ผู้เชิญพานไปยื่นท่ายพระที่นั่งภัทรบิฐด้านใต้ แวดนอกที่ ๒

(๑๒) พระชำมรงค์รัตนาวุธ ทรงรับมา ทรงส่งม ผู้เชิญพานไปยื่นท่ายพระที่นั่งภัทรบิฐด้านเหนือ แวดนอกที่ ๒

(๑๓) ถอดองพระบาท พระราชาครู (หลวงราชมนูผู้ว่าที่) สอดถวาย ผู้เชิญอ้อมข้างหลังพระที่นั่งภัทรบิฐ วางมายื่นท่ายพระที่นั่งภัทรบิฐด้านใต้ชั้น แวดนอก

(๑๔) พระแสงดาบฝักทองเกลี้ยง ทรงรับแล้ว ผู้เชิญรับไปยื่นเชิญอยู่ท่ายพระที่นั่งภัทรบิฐ ด้านเหนือ แวดในที่ ๒

(๑๕) ขารพระกรเทวรูป ทรงรับแล้ว ผู้เชิญรับไปยื่นเชิญอยู่ท่ายพระที่นั่งภัทรบิฐ ด้านใต้ แวดในที่ ๒

(๑๖) พระสุพรรณศรีบัวแดง } ผู้เชิญ ๗ เข้าไปตั้งโต๊ะข้างพระ

(๑๗) พานพระขันหมาก } ผู้เชิญ ๗ เข้าไปตั้งโต๊ะข้างพระ

ที่นั่งภัทรบิฐ เบื้องขวา

(๑๘) พระมณฑป } ผู้เชิญ ๗ เข้าไปตั้งโต๊ะข้างพระ

(๑๙) พระเศวตัทธินอก } ผู้เชิญ ๗ เข้าไปตั้งโต๊ะข้างพระ

ที่นั่งภัทรบิฐ เบื้องซ้าย

แต่ พระราชครู (หลวงราชมนูผู้ว่าที่) ถวาย พระแสง อัญญาวุธ ต่อไป คือ

- (๒๐) พระแสง หอก เพชร รัตน์
- (๒๑) พระแสง ตาม ขเดย
- (๒๒) พระแสง ศรี
- (๒๓) พระแสง จักร
- (๒๔) พระแสง เชน มีตาบ
- (๒๕) พระแสง ธนู
- (๒๖) พระแสง ของ้าว แล่น พดพ่าย
- (๒๗) พระแสง บัน คาบ ชุด ชำม แม่ น้ำดี โอง

ทรง รับ แล้ว มหาเถร ผู้เชิญ รับ ไป ยืน เชิญ อยู่ ข้าง หลัง พระที่นั่ง ภัทรบิฐ
 ด้าน เหนือ แด่ ด้าน ใต้ ตาม ระเบียบ ที่ เชิญ ตาม เสด็จ มา แล้ว หยุด
 ประโคม พระสิทธิไชยบดี (หลวง เทพจารย์ผู้ว่าที่) กราบ ทูล ถวาย
 พระนพปฎลเสวตรฉัตร ด้วย มงคลภาษา แล้ว ครีดี รับ ด้วย มงคลภาษา
 แล้ว กราบ ทูล ด้วย คำ สยาม อีก ครั้น จบ แล้ว ทรง รับ ด้วย คำ สยาม อีก
 แล้ว พระสิทธิไชย บดี เชิญ พระนพปฎลเสวตรฉัตร ถวาย ขณะ นั้น พราหมณ์
 เป่าสังข์ ไห่ ดน ของไชย เจ้าพนักงาน ประโคม แตรสังข์ ชับฉิ่ง เทาะ มโหรี ทึก
 เครื่อง ดุริยดนตรี เมื่อ ทรง รับ แล้ว ผู้เชิญ รับ ไป ยืน เชิญ อยู่ ข้าง
 พระที่นั่ง ภัทรบิฐ ด้าน ใต้ ด้าน แด่ โดย ปกติ แล้ว จึง หยุด ประโคม
 จึง พระครู อัญญาจารย์ อ่าน มนต์ ยกอนุญ ปิศาจคร หลวง เทพจารย์ อ่านมนต์

ยกอนุญานารายณ์ ถวายไชย นาย ตะจบ เมื่อ อ่าน จบ พราหมณ์ เป้าสังข์
 ทุกครั้ง เด็กรั้ว แล้ว พระราชครู กล่าว คำถวายไชย ด้วยมคธภาษา แล้วกล่าว
 คำ สยาม ตาม ความใน ภาษามคธ ถวาย พระบาท สัมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 จึง มี พระ บรมราชโองการ พระราชทาน อภัย แด อารักขา ให้ แก่ ประชาชน
 ด้วย คำ มคธภาษา จบ แล้ว พระราชครู รับ พระบรมราชโองการ เป็นปฐม
 ด้วย คำ มคธภาษา จึง มี พระ บรมราชโองการ เป็น ภาษา สยาม ตาม
 เนื้อ ความ ใน มคธภาษา นั้น อีก พระราชครู พราหมณ์ ก็ รับ พระ บรม
 ราชโองการ ด้วย คำ สยาม เป็นปฐม เด็กรั้วแล้ว พราหมณ์ เป้าสังข์ ทักษิณาวัฏ
 เจ้าพนักงาน ก็ ประโคม แตรสังข์ บัณเฑาะว์ ช้องไชย มี โห่ ทัก เครื่อง
 ครุฑคนครี่ จึง พระยาสุภภรณ์ บรรณดสาร เจ้ากรม พระคลัง ข้างที่
 ทูลเกล้า ฯ ถวาย ชัน ทองคำ ดงยาราชาวดี มี ดอก พิภุดทอง พิภุดเงิน
 ใน นั้น ทรง ไปรย พระราชทาน พราหมณ์ ทั้ง ๔ ผู้เฝ้า ทูลของ ขุดพระบาท
 อยู่ เหนือ หน้า พระที่นั่ง นั้น เป็น ปฐม แล้ว พระสิทธิชนวิเศษ เจ้าพนักงาน
 กรม พระคลัง ข้างที่ ทูลเกล้า ฯ ถวาย ชัน ทองคำ ดงยาราชาวดี มี เงิน สดั่ง
 ใน นั้น ก็ ทรง ไปรย พระราชทาน พราหมณ์ ทั้ง ๔ อีก ครั้ง หนึ่ง แล้ว
 ทรง หลั่ง น้ำทักษิโณทก ทรง ตั้งสัตยาธิฐาน ตั้ง พระราชหฤทัย ทรง
 นำ พญ ราชธรรมจริยา แผ่ อาณาแด่ ประชาชน แล้ว ทรง เปิดของ พระมหา
 พิไชยมงกุฏ พระยาราช โภษา เชิญพาน เข้าไปรับ แล้ว เชิญ ถัดมา
 ยืน อยู่ ตามที่ ทรง ปุจฉา พระ ขำมรงค์ พระ วิเชียร จินดา แด พระ ขำมรงค์

รัตนวราวุธ หลวงราชาภิรมณ์แต่ หลวงสุนทรภุชิต เชิญพาน เข้า
ไปรับแล้ว เชิญ ถัดมา ยืน อยู่ตาม ที่ จึง เสด็จ จาก พระที่นั่งภัทรบิฐ
ทรง ไปรับ ดอก พิกุลทอง พิกุลเงิน แต่ เงิน สดั่ง พระราชทาน พระบรม
วงษานุญาตแต่ ข้าราชการ เจ้าพนักงาน หยุค ประโคม

เสด็จ ขึ้นยัง พระที่นั่ง จักร พรรดิพิมาน มีมหาดเล็ก เชิญ เครื่อง ตาม
ปรกติตาม เสด็จ พระราชดำ เนิน ทรง ประเคน เครื่องไทยธรรม แก่
พระสงฆ์ ๘๕ รูป พระสงฆ์ถวาย อนุโมทนา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ถวายอดิเรก พิเศษ เป็นพระฤกษ์ปฐม พระสงฆ์
สดุดี สดอักษต ๓ โข ๓ จบ แล้วสดุดี สัพพพุทธาแลภวตสัพ พะเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงวชิรญาณวโรรส ถวายพระพรตา เสร็จแล้วพระออก พระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมหลวงวชิรญาณวโรรส กับพระราชาคณะ ๒๙ รูป
รวม ๓๐ รูป ที่สดุดีมนต์ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ เข้าไปนั่ง อาศน์ใน
พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระพิมพ์ธรรม ดับเทียนไชย พระราชาคณะ
สดุดีคาถาดับเทียนไชย เป็น เสร็จการพระราช พิธีสงฆ์

เจ้าพนักงาน ไต่ยกอาศน์สงฆ์แต่ เตียงสดุดีกับกระ โจนม เทียนไชย แต่เก้าอี้
ที่ เฝ้าทูตของ รุดีพระบาทออกจากพระ ที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ชักพระสูตร์ ก็น
นำพระที่นั่งมหาเสวตรฉัตร โต๊ะ ๒ ข้างพระที่นั่งพุดตาล บนพระที่นั่งพระ
มหาเสวตรฉัตรตั้งเครื่องศิริราชกฤษภภัณฑ์ แลเครื่องราชูปโภค ไขเครื่อง
พาน พระชันหมากล้ารับใหญ่ เมื่อใกล้เวลาเสด็จออก พระบรมวงษานุญาต

แดงชาติของขลุ่ยพระบาท แต่ง เค็มยศใหญ่ สวมเสื้อครุย ผู้ที่ได้รับ
 พระราชทานปฐมจุลจอมเกล้า ประทับสร้อย เครื่องราชอิสริยาภรณ์
 จุลจอมเกล้า กับอรรคราชทูตต่าง ประเทศ ที่ มา เฝ้า แต่ง เค็มยศเข้ายืน
 ที่ตามตำแหน่ง พระบรมวงษานุวงศ์ ทรงยืน เฝ้าหว่างเส้าน้ำพระฉากข้างขวา
 หม่อมเจ้าห้อยท้ายลงไปทางเฉียง ควันออก อรรคราชทูตผู้แทนรัฐบาล
 ต่างประเทศ เฝ้าหว่างเส้าน้ำซ้าย ข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือน เฝ้า ถัดมา
 ท้อง พระโรงตาม ตำแหน่ง ราชองครักษ์เต็มหาด เต็ม เฝ้า หลัง พระที่นั่ง
 มหาเสวตฉัตรในพระสูตร แตรสังข์แตรฝรั่งแตรมโหรีที่ก อยู่หลังขวาง ถัดอง
 ชนะอยู่น้ำพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย กองทหารเฉลิมพระเกียรติยศ ยืนแถว
 มุ่งประจำกองแตรแตรวง ตั้งแต่หน้าพระที่นั่งดุสิตาภิรมย์ ไปจนหน้าพระที่นั่ง
 จักรกัมมาปราสาท พระราชนทรราชยาน แดพระยาข้างต้นพระเสวตฉัตรถัด
 วโรภาช เทียบ เกย พระยาม้าต้นยืนที่ด้านหน้าหน้าพระทวารเทเวศร์รักษา
 ประจำที่

ครั้นใกล้เวลา พระฤกษ์บ่ายโมงเศษ พระบาท ส้มเด็จ พระเจ้า อยู่หัว
 ทรง เครื่อง พระภูษา แด ถัดอง พระองค์ เครื่อง พระบรมราชาภิเศก
 ประทับ พระตำราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทั้ง ๕ ทรงด้าย สพาย เครื่อง ราชอิส
 ริยาภรณ์ มหาจักรกักร์ พร้อมทั้ง พระสังฆวาท แด ทรง พระสังฆวาท นพรัตน์ ราช
 วราภรณ์ พระสังฆวาท พระนพ แด พระสังฆวาท พราหมณ์ สร้อยขุรา ใน